

Igor Taro
Siseministeerium

23.01.2026

Lugupeetud siseminister Igor Taro

Soovime tänada võimaluse eest esitada oma seisukoht eelnõule ning tunnustame teie pingutust kujundada nimeseadust ja halduspraktikat selliselt, et see toetaks transinimeste võrdset kohtlemist ning austaks nende õigust enesemääratlusele ja identiteedi järjepidevusele. Selline lähenemine on oluline samm Eesti õigusruumis võrdse ja kaasava ühiskonna suunas. Selles valguses soovime juhtida tähelepanu sätetele, mis ei lähe võrdse kohtlemise põhimõtetega kokku ning palume meie soovitusel arvesse võtta.

Euroopa Liidu tasandil on korduvalt rõhutatud, et soolise identiteedi alusel diskrimineerimise vältimine ning isiku enesemääratluse austamine on osa põhiõiguste kaitsest. Euroopa Komisjoni LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia¹ rõhutab, et liikmesriigid peaksid kujundama õigus- ja haldusraamistikke, mis väldivad killustatud ja ebajärjekindlat identiteedi käsitlemist ning tagavad, et isiku ametlikud andmed vastavad tema tegelikule identiteedile.

Kuigi nime muutmise regulatsioon kuulub liikmesriikide pädevusse, tuleneb nii Euroopa Liidu põhiõiguste hartast kui ka Euroopa Kohtu praktikast², et isiku nime ja identiteedi järjepidev käsitlemine (ametlikud dokumendid ja registrid kajastavad kooskõlas isiku tegelikku identiteeti ja nime, mida ta igapäevaselt kasutab) on osa eraelu austamisest ning mõjutab otseselt isiku igapäevast toimetulekut, sh ligipääsu teenustele, tööturule ja haridusele.

1

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/lesbian-gay-bi-trans-and-intersex-equality/lgbtiq-equality-strategy-2026-2030_en?prefLang=et

² <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-60596%22%5D%7D>

Mitmes Euroopa Liidu liikmesriigis, sealhulgas näiteks Belgias, Taanis, Iirimaa, Luksemburgis, Maltal, Portugalis, Hispaanias ja Saksamaal³, käsitletakse soolise üleminekuga seotud eesnime muutmist enesemääratluse põhineva haldusmenetlusena, kus isiku enda põhjendus on piisav alus nime muutmiseks ning arvestatakse, et nimi võib olla sotsiaalses ja ametlikus kasutuses juba enne juriidilist muutmist, et vältida ebakõlasid dokumentide ja tegeliku elu vahel.

Selline lähenemine vastab ka Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitudele⁴, mille kohaselt peavad nime ja soo tunnustamise menetlused olema kiired, läbipaistvad ja ligipääsetavad ning vältima olukordi, kus isik on sunnitud kasutama dokumentides nime, mis ei vasta tema soolisele identiteedile ega igapäevasele kasutusele.

Euroopa Liidu põhiõiguste harta (artiklid 1, 7 ja 21) kaitseb inimväärikust, eraelu austamist ning keelab diskrimineerimise mh soolise identiteedi alusel. Nendest põhimõtetest tuleneb, et riiklikud haldusmenetlused peavad toetama isiku enesemääratlust.

1. Eelnõu § 6 lõige 2 näeb ette, et ilma mõjuva põhjusega ei või anda eesnime, mis on nime saaja vastassoo eesnimena juurdunud. Seletuskirjas on juba märgitud, et mõjuvaks põhjuseks nimemuutmisel võib olla soolise identiteediga seotu ning et vastassoole juurdunud eesnime saab anda ka enne, kui sooandmed rahvastikuregistris on muudetud.

Kuna "soolise identiteediga seotu" lahtimõtestamine jääks tugevalt ametniku kaalutusotsuseks, siis soovime õigusselguse ja ühtse halduspraktika tagamiseks täpsustada, et eesnime muutmisel soolise üleminekuga seotult loetakse mõjuvaks põhjuseks isiku enda põhjendus ehk enesemääratluse põhinev soov. See hõlmab ka olukordi, kus isik on läbimas soolist üleminekut ja/või kasutab soovitud eesnime juba näiteks enne arstliku ekspertiisikomisjoni poole pöördumist.

3

https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/documents-formalities/legal-gender-recognition/index_et.htm?utm_source=chatgpt.com

⁴ <https://search.coe.int/cm?i=091259488028b934>

Selline lähenemine tähendab, et **soole mittevastava eesnime andmisest ei saa keelduda ametniku kaalutlusest sisustatud subjektiivsel põhjusel** ning ametniku kaalutusõigus eelnõu § 24 lõike 3 alusel ei laiene isiku soolise enesemääratluse sisulisele hindamisele. Samuti ei ole sellises olukorras alust jätta avaldust rahuldamata eelnõu § 25 punktide 1–3 alusel, kui muud seadusest tulenevad nõuded on täidetud.

Eelistatud variandina soovitame aga **eemaldada üldiselt sätetest mõjuva põhjuse nõue ja sätestada nime muutmise ka soole mittevastava eesnime muutmisel enesemääratlusel põhineva haldusmenetlusena, kus isiku enda põhjendus on piisav alus nime muutmiseks.**

Täpsustus on kooskõlas eelnõu eesmärgiga võimaldada paindlikku nimeregulatsiooni. Seda enam, et Eesti soolise ülemineku protsess kestab mitmeid aastaid ja on keeruliselt ligipääsetav⁵⁶, siis enesemääramisel põhinev tahteavaldus eesnime muutmiseks aitaks inimesel juba soolise ülemineku alguses teha samme eluks vastavalt oma tunnetuslikule soole. See aitab vähendada soolise üleminekuga kaasnevaid raskusi igapäevaelus.

2. Eelnõu § 23 sätestab isikunime muutmise automaatse otsustamise võimaluse juhul, kui taotlus on esitatud turvalises veebikeskkonnas ja muud sätestatud tingimused on täidetud. Selle regulatsiooni eesmärk on vähendada halduskoormust ning võimaldada lihtsate ja üheselt mõistetavate juhtumite lahendamist ilma eraldiseisva kaalutusotsuse ja õigushinnanguta.

Soolise üleminekuga seotud eesnime muutmise on olemuslikult sobiv automaatotsuse kohaldamiseks. Tegemist on olukorraga, kus nimemuutus põhineb isiku selgesõnalisel tahteavaldusel, nimemuutus ei eelda kolmandate isikute õiguste ega huvide kaalumist ning selle põhjendatus tuleneb isiku enesemääratlusest nagu ka teistel juhtudel, kus nimemuutmise formaalsed eeldused on täidetud. Automaatotsuse kohaldamine oleks kooskõlas isiku enesemääramisõigusega, vähendab

⁵ <https://humanrights.ee/materjalid/inimoigused-eestis-2024/lgbt-inimeste-olukord/>

⁶ <https://humanrights.ee/materjalid/inimoigused-eestis-2026/lgbt-inimeste-olukord/>

halduskoormust ning annab võimaluse juhtumeid lahendada ilma eraldiseisva kaalutlusotsuseta.

Seetõttu on põhjendatud **sätestada, et soolise ülemineku protsessi läbimisel tehakse eesnime muutmise otsus automaatselt isiku avalduse alusel, ilma täiendava sisulise hindamiseta, kui isik seda soovib.**

3. Eelnõu §2 lg 3 p 16 asendada “soo muutmise andmed” näiteks “soo muutmist käsitlevad andmed” või muu sobiv variant. Soo muutmine on stigmatiseeriv ja ka faktiliselt vale mõiste ning eelnõus ja seletuskirjas on läbivalt kasutatud õiget mõistet “soo andmete muutmine” ning õige oleks ka siin seda väljendit korrigeerida.

Oleme valmis oma seisukohti vajadusel täiendama või vastama teie küsimustele.

Lugupidamisega

/digitaalselt allkirjastatud/

Aili Kala
Eesti LGBT Ühing
Juhtkonna liige